

оригиналният подход на Уолис, Норт (Wallis, North, 1986)<sup>2</sup> за измерване на т.нар. трансакционен сектор в България за периода 1997-2003 г. с цел да се получат контролни резултати. Използвана е компилация от данни от официалната статистика за оценка на съвкупната стойност на извършените трансакционни услуги (трансакционни разходи в монетарна форма, регистрирани от статистиката) като дял от БВП. В състава на трансакционния сектор (ТС) са включени четири категории разходи:

1) Трансакционни предприятия в частния сектор (transaction industries): предприятия в сферата на търговията, финансовото посредничество, застраховането, операциите с недвижима собственост - съвкупният продукт в тези отрасли е прибавен към ТС, тъй като цялостната им дейност е непосредствено свързана с размяната - производство на трансакционни услуги (Wallis, North, 1986, с. 101; срв. с Löchel, 1995, с. 122).

2) Трансакционни разходи във фирмите извън трансакционните отрасли: трансакционните разходи на частните фирми в производствената (трансформационната) сфера - например разходите за контрол на работниците от страна на ръководството в едно минно предприятие. За да бъдат отчетени при изчисляването на размера на ТС, е използвана специфичната категория "професии от тип I" ("type I professions"), въведена от Уолис и Норт: управители, стопански специалисти, юристи, административен персонал, охранители и др. (срв. с Wallis, North, 1986, с. 106). Сумата от трудовете им възнаграждения се добавя към ТС.

3) Трансакционни услуги в публичния сектор: услугите, предоставяни от правителството, необходими за осъществяване на размяната - налагането на изпълнението на договорите и неприкосновеността на имуществените права: отбрана<sup>3</sup>, полиция, съдебна система и др. Държавата, участвайки косвено във всички пазарни трансакции чрез установяване и гарантиране на имуществените права, се явява посредник в размяната.

4) Трансакционни разходи извън публичните трансакционни услуги: за трансакционните дейности в рамките на нетрансакционните услуги на правителството - образование, здравеопазване, чистота и др. И тук отчетането става с помощта на заплатите за специфичните "трансакционни" длъжности (Wallis, North, 1986, с. 113-120, с. 141).

---

<sup>2</sup> В незначително модифицирания вариант на Dollery, Leong (1998) и Sulejewicz, Graca (2005), използван за измерването на ТС съответно на австралийската и на полската икономика.

<sup>3</sup> Wallis, North (1986, с. 114) определят военните разходи като разходи "... за осигуряването на имуществените права в по-широк контекст", т.е. ТР, но сами отбелязват, че в САЩ значителна част от тях служат предимно на цели на стопанската политика във връзка с подобряване на икономическата конюнктура. Същото се отнася и за други публични разходи (например строежът на административни сгради може да цели преди всичко икономическо оживление в строителния сектор).